

SVATÝ POKOJ NA TŘI NOCI

Čas pádí tryskem a důležité věci, jako jsou mezilidské vztahy a duchovní hodnoty, pokulhávají někde vzadu. Můžeme tomu vůbec uniknout? Možná ano, stačí se prostě vrátit zpátky v čase. O dobrých pár set let. Vítejte na Svaté hoře.

Text a foto: Michael Fokt / Áthos

Podle mapy je to třetí „prst“ řeckého poloostrova Chalkidiki. Vybíhá asi padesát kilometrů do vod Egejského moře a jeho nejvyšší hora Áthos se tyčí přes dva kilometry nad mořskou hladinu. Podle řecké ústavy i zakládacích listin starých bezmála tisíc let je to nezávislý mnišský stát spravovaný volenou svatou vládou a pojmenovaný podle své nejvyšší hory. Podle historiků je to nejstarší státní útvar se zřízením podobným republice, který bez přerušování funguje až do dnešních dnů. Podle místních věřících i poutníků ze všech koutů pravoslavného světa je to jedno z nejposvátnějších míst. Neřeknou mu jinak než Ágion Óros – tedy Svatá hora. A podle mě, návštěvníka z moderní západní Evropy, je to něco jako neuvěřitelná časoprostorová brána do dob, kdy náš čas ještě plynul v souladu s okolní přírodou. Místo, kde člověku dojde, co je skutečně důležité a co ne. Právě kvůli tomu by měl tenhle kousek země navštívit asi každý z nás – jenže lidí z „vnějšího světa“ se sem dostane jen velmi, velmi málo.

Zpět v čase

Jakmile vstoupíte na posvátnou půdu mnišského státu Áthos, octnete se zpět v čase nejen přeneseně, ale dokonce i doslova.

► **V** Ud ex eros adiamcommy nonullam zriusc iliquat uerirerit ulla feupis autat nim venis dignibh ea facipisis at.

JAK CESTOVAT PO ÁTHOSU

Dostat se na Svatou horu není nic jednoduchého – dokonce ani pro muže. Všechno je třeba zařizovat dostatečně dopředu. **Mně to trvalo šest měsíců.** Hodně pomůže, když se za vás někdo důvěryhodný zaručí.

► Před cestou je třeba kontaktovat **kancelář Áthosu v Soluni** (Thessaloníki) a vyjednat si možnost vstupu.

► **Loď do Dáfni** vyjíždí z přístavu Ouranópolis v „civilní“ části poloostrova. V přístavu funguje kancelář, kde vydávají speciální dokument zvaný „diamonitírion“. Je to jakési vízum opravňující ke vstupu a třem přenocováním v kláštřech. **Denně** vydávají povolení pouze pro **100 pravoslavných** poutníků a **10** ostatních **návštěvníků**. Jste-li ateista, dobře si to rozmyslete. Raději se alespoň na oko k nějakému vyznání přikloňte.

► Z Dáfni jezdí **autobus** do Kariés (prvních osm míst vpředu je vyhrazených pro mnichy) a odtud mikrobusem do vzdálených kláštřů. Odploouvají odtud i menší **lodě do kláštřů** na západním pobřeží. Lze objednat i (poměrně drahé) taxi či lodní taxi.

► **Ubytování a strava** v kláštřech je zdarma. Poutník při příchodu do kláštera (i při krátké návštěvě) dostane vodu, turecký med a sklenku ouza. Strava je spartánská, je vhodné vzít si něco s sebou. Nevozte ale masné produkty, na Áthosu je konzumace masa zakázána. Základní potraviny koupíte i v Dáfni a Kariés.

► Vezměte si s sebou **finanční rezervy** (na dopravu, nákupy). Malá pobočka banky v Kariés nemá bankomat, nelze tedy vybrat hotovost z účtu. Dva z obchodů sice mají platební terminály, nefungují však pro některé typy karet.

► **Chovejte se přiměřeně.** Noste dlouhé kalhoty, nekoupejte se v moři, nehlučte a nepouštějte si hudbu, nepijte alkohol před mnichy. Nechovejte se jako turisté, mniši vás vnímají jako poutníky. Můžete fotografovat kláštery zvenku, vevnitř však bez povolení nikoli. Je zakázáno natáčet video.

Ke každému datu, které vám někdo z místních obyvatel udá, si musíte přičíst třináct dní – aby vám údaj seděl s kalendářem, na který jste zvyklí. Na Áthosu totiž používají juliánský kalendář, který je oproti tomu našemu pozadu. V českých zemích přestal platit už v šestnáctém století. Dokonce i hodiny se tu počítají jinak. „Přes den si můžeš venku chodit, jak chceš. Musíš se ale vrátit k bráně do západu slunce, jinak zůstaneš přes noc venku,“ vysvětluje mi otec Gabriel, představený kláštera Dionisiou, kde jsem byl ubytován. „Jakmile totiž slunce zmizí, zavře mnich dveřník obě vstupní brány a otevře je až po východu slunce,“ pokračuje. „Ty jsi fotograf? Tak pojď se mnou, něco ti ukážu.“ Vyndal z police s knihami dva tlusté těžké svazky na křídovém papíře. „Ty jsem vydal já!“ Chytám se podaného stébla a chvátím jednu fotku po druhé. Má to jediný háček – stránka za stránkou se opakují jen různé snímky nástěnných náboženských maleb či ikon. Stejně jsem však měl velké štěstí. Jakožto spřízněnou duši „od fochu“ mě otec Gabriel provedl místy, kam se jinak není možné dostat. Bez požehnání svaté vlády se totiž nesmí uvnitř kláštřů vůbec fotografovat.

Den plný odříkání

Mniši z hory Áthos s oblibou tvrdí, že žijí v místě mimo běžný čas. Život jim ale neplyne nijak snadně. Na odpočinek, který spolu s modlitbami a prací tvoří jednu ze tří nejdůležitějších částí všedního dne, jim moc času

nezbývá. Fakt, že vstávají už krátce po půlnoci, je jen prvním z mnoha odříkání. „Hned po ranní bohoslužbě jdeme všichni do jídelny. Většinou tu máme jen dvě jídla denně a kolem deváté vašeho času je čas na to první.“

Snídaně s mnichy je zážitek, jaký jinde nenajdete. Všichni se sejdou v refektáři zdobeném nástěnnými malbami, jedí společně a po celou dobu jeden z bratří předčítá svaté texty. Poutníci mají vyhrazen zvláštní stůl. Gurmánské divy tu nečekejte. Většinou se servíruje suchý chléb, nakládané olivy a voda. Přesně tolik, kolik každý stihne sníst za deset minut vyhrazených k plnění žaludku. Pak se mniši

Život v ústraní

Ne všichni mniši žijí v kláštorech. Někteří vytvářejí svébytné osady zvané skíti nebo žijí osamocené jako poustevníci.

- ▶ Na Áthosu existuje **dvanáct osad skíti**. Každá z nich administrativně náleží k jednomu z dvaceti klášterů.
- ▶ Místní mniši se většinou společně starají o živobytné osady.
- ▶ Skíti **Prodrómou** založili rumunští mniši. Zesnulé členy komunity pohřbívají na tři roky do země, pak jejich ostatky přenesou do společné hrobky. Podobně to dělají i mniši v kláštorech.
- ▶ Obyvatelé skíti **Lakkoskíti** žijí více odděleně. Jejich patnáct chýší připomíná spíš volné sdružení poustevnů.

rozcházejí za svými denními povinnostmi. „Staráme se o zahrady, pěstujeme víno, malujeme ikony a někdy třeba opravujeme staré knihy,“ líčí otec Gabriel něco z toho, co se děje za zavřenými dveřmi soukromých prostor.

Kolem páté hodiny přichází čas odpolední modlitby a hned po ní hlavní jídlo. Ingredience podobné jako ráno jsou obohacené o talíř řídké kaše. Ochutnal jsem postupně mrkvovou, hrachovou a čočkovou. Když si do nich člověk naláme chleba, chutná to docela dobře. Po jídle je čas poděkovat v kostele za pokrm a pak rozjímat. Což bylo mnohem příjemnější, než se může zdát. Aspoň pro mě určitě. Po celém dni šlapání po pěších

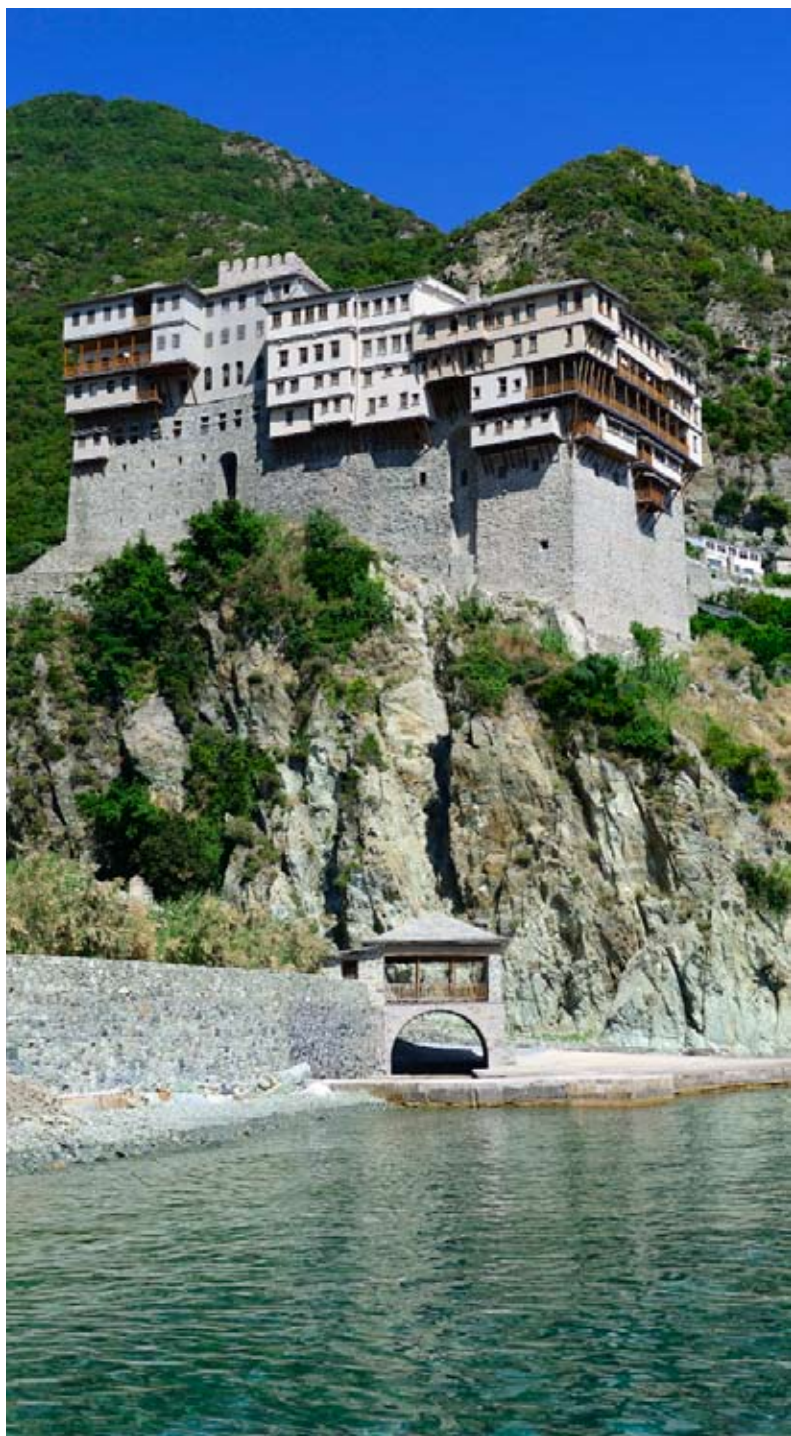
stezkách a šplhání ke klášterům usazeným na strmých útesech nad mořem to navíc byl víc než vítaný odpočinek.

Dvě vesnice

Na celém poloostrově je klášterů přesně dvacet. Připomínají byzantské opevněné hrady a dohromady v nich žije kolem dvou tisíc mnichů, kterým pomáhá zhruba stejný počet civilních zaměstnanců. „Nejsou tu ale jenom kláštery,“ pokračuje otec Gabriel. „Někteří mniši žijí úplně sami v poustevnách jako za dávných časů nebo zakládají jakési osady zvané skíti.“ Kromě toho jsou na Áthosu také vesnice. Celkem dvě. Malý přístav Dáfni, kde skončí skoro každý, kdo chce navštívit kláštery na západní straně poloostrova, má třináct stálých obyvatel a kromě toho také dva obchůdky. Kromě nejružnějších suvenýrů s náboženskou tematikou tu seženete i základní potraviny.

V hlavním městě Kariés, kde stojí jeden z nejstarších kostelů a kde sídlí správní orgány, mají zdejší dvě stovky mužských obyvatel k dispozici obchůdky hned čtyři, a v nich dokonce i chlazené pivo. Už i do osady, kam podle dávného výnosu „nesmí vést cesta sjízdná pro jakýkoli dopravní prostředek na kolech, která by ho spojovala s vnějším světem“, dorazily vymoženosti dnešní doby. Připravte se proto na okamžiky, které vám možná přijdou trochu rozporuplné. Uvidíte svaté muže v černých sutanách, jak si kupují nápoje v plechovce, nebo duchovního s mobilním telefonem v ruce.

► V Ud ex eros adiamcommy nonullam zzriusc iliquat ueriurerit ulla feuiapis autat .

20 KLÁŠTERŮ SVATÉ HORY

1 - Chilandaríou	11 - Zografóu
2 - Esfigménou	12 - Konstamonítou
3 - Vatopédi	13 - Docheiaríou
4 - Pantokrátoros	14 - Xenofóntos
5 - Stavroníkita	15 - Ágios Panteleímon
6 - Koutloumoussi	16 - Xiropotámou
7 - Ivíron	17 - Simonópetra
8 - Filothéou	18 - Osiou Grigoríou
9 - Karakállou	19 - Dionisiou
10 - Megísti Lavra	20 - Ágios Pavlos

Za zdmi dvacítky svatých staveb se skrývají netušené zajímavosti.

- ▶ Jedním z nejstarších klášterů je údajně **Esfigménou** z 10. století. Podle tradice však na stejném místě stával klášter už od pátého století. Prý ho zničila zřícená skála.
- ▶ Prvním v hierarchii áthoských klášterů je **Megísti Lavra**. Prý je také nejstarším v „moderní“ historii poloostrova. Vznikl v roce 963.
- ▶ Největším a patrně nejbohatším klášterem na Áthosu není paradoxně klášter řecký, ale ruský. Jmenuje se **Ágios Panteleimon**.
- ▶ Kromě něj na poloostrově stojí i dva další kláštery zahraničních

pravoslavných církví: srbský klášter **Chilandaríou** a bulharský **Zografóu**.

- ▶ Klášter **Simonópetra** stojí na strmém útesu 330 metrů nad mořem, žije tu 54 mnichů.
- ▶ Klášter **Esfigménou** se dostal do konfliktu s ostatními komunitami na Áthosu. Zdejší mnichům bylo nařizováno opustit klášter, byly na ně uloženy tresty, mniši však přesto dál zůstávají za zdmi kláštera.
- ▶ Zvláštní středověké nástěnné malby v klášteře **Dionisiou** prý zobrazují atomový výbuch, letecké bombardování a chemickou válku...

► V Ud ex eros adiamcommy nonullam zzriusc iliquat ueriurerit ulla feupis autat n.

TISÍC LET MNICHŮ

► Hora Áthos je **pojmenovaná po Titánovi**, po kterém ji podle legend mrštil sám bůh Poseidon.

► Většina zdejších klášterů **vznikla mezi 10. a 13. stoletím**, mniši tu však patrně žili už o dvě století dříve v osadách typu skíti.

► Mnišský stát spravuje volená **svatá vláda** složená ze zástupců všech klášterů v čele s Prótosem, tedy prvním mnichem. Díky tomu je Áthos **nejdéle fungující „republika“** existující do dnešních dnů.

► Áthos je součástí řeckého státu, má však ústavou zaručenou **autonomii**. Zdejším mnichům se jí díky vyjednávacím schopnostem podařilo udržet i za osmanské říše a během obou světových válek ve 20. století.

Ostatně i otec Gabriel má ve své opatské pracovně mezi posvátnými knihami počítač s připojením na internet. Plíživý postup civilizace zkrátka nezadrží ani kalendář z šestnáctého století.

Pánská jízda

Podle legend kdysi na Áthosu náhodou přistál člun s Pannou Marií a ona při pohledu na zdejší krásu poprosila Boha, aby jí poloostrov daroval jako její osobní zahradu. Tak se stalo a od těch dob se zdejších břehů nesmí dotknout ženská noha. Ten zákaz platí už

V minulém století obyvatel klášterů citelně ubývalo. Postupem času je ale stále více lidí, kteří se chtějí vzdát všeho pohodlí naší doby.

tisíc let a kromě lidských příslušnic něžnějšího pohlaví se vztahuje dokonce i na samice některých druhů domácích zvířat. Ženy mají jednu jedinou možnost, jak alespoň z dálky zahlédnout posvátnou zemi: z paluby vyhlídkové lodi. Čluny naložené pokušením v sukních však nesmějí ke břehu připlout blíže než na pět set metrů.

Kam čert nemůže, tam nastrčí – ženu. A povedlo se mu to dokonce i na přísně strážené posvátné půdě. Přes celý áthoský poloostrov se táhne pečlivě oplocená hranice a na území mnišského státu se dostanete jen lodí – samozřejmě pouze s příslušným povolením v ruce a s pasem, kde se v kolonce „pohlaví“ skví slovo „muž“. Přesto se v minulosti několik ženám podařilo

► V Ud ex eros adiamcommy nonullam zzriusc iliquat

TAJEMNÝ „TŘETÍ PRST“

► Všechna tajemství Áthosu jsou pečlivě střežená. Jeho **pevninská hranice** je patrně jedinou v Evropské unii, jež je **oplocená** a prakticky neprostupná.

► Přímo na hranici stojí malá policejní služebna. Malým vchodem v oplocení můžou vstupovat na svatou půdu pouze místní strážníci a obyvatelé Áthosu vracející se z misi „venku“.

► Mnišský stát s okolím nespojuje žádná cesta sjízdná pro motorová vozidla. Samotný poloostrov však křížuje několik cest, po kterých jezdí malé autobusy či užitková vozidla ve vlastnictví klášterů a osad.

► Dnes žije na Áthosu asi dva tisíce mnichů, před čtyřiceti lety to však byla pouze polovina – a většinou starých. **Mnišský stát tedy nyní zažívá něco jako obrodu.**

► **V Ud ex eros adiamcommy nonullam zziusc iliquat**

na zakázanou půdu proniknout. Ve dvacátých letech minulého století se na Áthos dostala francouzská spisovatelka Maryse Choisy v přestrojení za námořníka a pak své zážitky vylíčila v díle *Měsíc mezi muži*. O deset let později se na poloostrov vkradla dokonce první řecká vítězka soutěže krásy Miss Europe a po druhé světové válce u břehů Áthosu nakrátko přistála americká učitelka se svými dvěma přítelkyněmi. Nejdramatičtější však asi byl příběh čtyř moldavských žen, které před pěti lety u athoských břehů vysadili turečtí převaděči uprchlíků. Emigrantky vůbec netušily, kde se octly. Ačkoli jim za porušení posvátného zákazu hrozilo vězení, mniši jim nakonec oficiálně odpustili. Dokázali tím, že víra a zdravý rozum můžou jít světem ruku v ruce. ◀

OČIMA AUTORA

Zažili jste někdy absolutní relax? Ne? Tak jedte na Áthos! Žádné počítače, žádný mobilní signál – tedy kromě toho satelitního pro případ akutní nouze. Žádné pokušení typu „ještě dodělám tohle a pak napíšu dva maily“. K tomu si přičtete okolí jako ze středověké legendy a nemluvné, kamsi zahleděné mnichy. Zažil jsem tam nádherné zklidnění, které bych přál opravdu každému. Není nad to, se odtrhnout od každodenních „nutností“ moderní doby.

Michael Fokt
fotograf a publicista

